

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

18 FÉVRIER 2000

Proposition de loi modifiant la nouvelle loi communale et la loi provinciale en vue d'interdire l'exercice des fonctions de bourgmestre, échevin ou député permanent aux candidats ne répondant pas aux exigences de la démocratie

(Déposée par M. Philippe Monfils et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

L'arrivée au pouvoir de l'extrême droite autrichienne montre clairement qu'un processus électoral démocratique n'empêche pas nécessairement la victoire de partis non démocratiques.

Pour ces partis, démagogie, simplisme des idées, exploitation des intérêts les plus bas, des peurs irraisonnées, tout est utilisé pour séduire les électeurs.

Il convient de se poser la question fondamentale de savoir s'il faut — et de quelle manière — interdire ces partis politiques.

En Belgique, le débat est lancé et pose évidemment de nombreux problèmes législatifs comme constitutionnels qui demanderont du temps avant d'être résolus dans tous leurs aspects.

Or, les élections communales et provinciales vont se dérouler dans quelques mois.

L'on connaît l'importance de ces élections pour la vie quotidienne des citoyens.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1999-2000

18 FEBRUARI 2000

Wetsvoorstel tot wijziging van de nieuwe gemeentewet en van de provinciewet, teneinde kandidaten die niet aan de eisen van de democratie voldoen, te verbieden het ambt van burgemeester, schepen of lid van de bestendige deputatie uit te oefenen

(Ingediend door de heer Philippe Monfils c.s.)

TOELICHTING

De deelname van extreem-rechts aan de macht in Oostenrijk toont duidelijk aan dat een democratisch verkiezingsproces niet-democratische partijen niet noodzakelijk van de overwinning zal afhouden.

Demagogie, simplistische ideeën, het uitbuiten van de laagste gevoelens, van onberedeneerde angsten, dergelijke partijen gebruiken alles om de kiezers aan te lokken.

Men moet de fundamentele vraag stellen of men deze politieke partijen moet verbieden en, zo ja, op welke manier.

In België is het debat op gang gebracht en komen er natuurlijk tal van wettelijke en grondwettelijke problemen naar boven. Er is tijd nodig om die vragen in al hun aspecten te behandelen.

Over enkele maanden echter zullen de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen al plaatsvinden.

We weten hoe belangrijk deze verkiezingen zijn voor het dagelijkse leven van de burger.

Peut-on prendre le risque que, dans certaines communes, des partis non démocratiques soient associés aux responsabilités exécutives? Nous ne le pensons pas. Il faut que le périmètre de protection soit parfaitement étanche.

C'est l'objet de la présente proposition de loi.

Tant la loi provinciale que la loi communale prévoient des actes de présentations individuelles de candidats à l'élection ou à la nomination aux fonctions de député permanent, de bourgmestre ou d'échevin.

L'idée de base de la présente proposition est de faire en sorte que, sur plainte de conseillers provinciaux ou communaux selon le cas, des présentations non souhaitables au regard de la démocratie puissent être suspendues pour être soumises au Conseil d'État.

Si celui-ci estime que le candidat proposé figure sur une liste «non démocratique», la candidature est irrecevable.

La définition de «liste non démocratique» est reprise de celle utilisée dans la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, à savoir: «Une liste qui, soit par son propre fait, ou celui de ses candidats, ou par son appartenance à un parti montre de manière manifeste et à travers plusieurs indices concordants, son hostilité envers les droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950 approuvée par la loi du 13 mai 1955 et par des protocoles additionnels à cette convention, en vigueur en Belgique.»

Le recours au Conseil d'État dans ce cadre n'est pas chose nouvelle. La loi sur le contrôle des dépenses électorales précitée a retenu ce type de procédure en ce qui concerne la possibilité pour le Conseil d'État de supprimer la dotation à un parti jugé «non démocratique».

Pour éviter tout retard dans la constitution du collège, de la députation permanente ou dans la désignation du bourgmestre, la proposition prévoit que la plainte doit être introduite dans un délai très court et que le Conseil d'État doit statuer dans le mois de la saisine.

En outre, et pour éviter les plaintes fantaisistes, la proposition de loi prévoit également que ces plaintes doivent être déposées par un nombre minimum de conseillers provinciaux ou de conseillers communaux.

Kunnen we het risico nemen dat in bepaalde gemeenten niet-democratische partijen betrokken worden bij de uitoefening van de macht? Wij menen van niet. Het beschermingscordon moet absoluut waterdicht zijn.

Dat is de doelstelling van dit wetsvoorstel.

Zowel de provinciewet als de gemeentewet bepalen dat de kandidaten voor de verkiezing of de benoeming tot lid van de bestendige deputatie, burgemeester of schepen individueel voorgedragen worden.

Het doel van dit voorstel is de voordracht van kandidaten die niet wenselijk zijn voor een democratisch bestel, te laten opschorten op klacht van gemeenteraads- of provincieraadsleden naar gelang van het geval, en dan voor te leggen aan de Raad van State.

Indien de Raad van State meent dat de voorgedragen kandidaat op een «niet-democratische» lijst staat, is de kandidatuur onontvankelijk.

De definitie van «niet-democratische lijst» is ontleend aan de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen. Het gaat namelijk om de lijst van een partij «die door eigen toedoen of door toedoen van haar (...) kandidaten (...), duidelijk en door middel van verscheidene, met elkaar overeenstemmende tekenen, aantoonde dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag die in België van kracht zijn».

Het beroep bij de Raad van State is in deze context geen nieuwigheid. De voornoemde wet op de controle van de verkiezingsuitgaven heeft dit soort procedure ingevoerd om de Raad van State in de mogelijkheid te stellen de dotatie van een als «niet-democratisch» bestempelde partij in te trekken.

Om elke vertraging in de samenstelling van het college van burgemeester en schepenen of van de bestendige deputatie of in de benoeming van de burgemeester te voorkomen, bepaalt het voorstel dat de klacht binnen een zeer korte termijn ingediend moet worden en dat de Raad van State zich moet uitspreken binnen een maand nadat de klacht aanhangig is gemaakt.

Om ongefundeerde klachten te voorkomen bepaalt het wetsvoorstel bovendien dat deze klachten ingediend moeten worden door een minimumaantal provincieraadsleden of gemeenteraadsleden.

Commentaires des articles**Article 2**

A. La loi communale précise que l'acte de présentation du bourgmestre est déposé entre les mains du gouverneur de la province. Pour permettre l'introduction éventuelle d'un recours dans les plus brefs délais si la présentation est jugée non souhaitable au regard de la démocratie, il faut prévoir que tous les élus de la commune qui n'ont pas signé l'acte de présentation soient informés au plus tôt de celle-ci. La proposition organise donc en leur faveur une notification expresse de l'acte de présentation.

B. Cette disposition érige en principe l'interdiction de présenter à la nomination au poste de bourgmestre un élu ayant manifesté, sur base d'indices évidents et concordants, son hostilité aux droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950 et par ses protocoles additionnels.

Si la présentation ne répond pas à l'exigence de démocratie, une procédure de plainte devant le Conseil d'État peut être entamée selon des modalités et conditions fixées par l'article.

L'on ne doit normalement pas craindre que la plainte retarde exagérément l'installation du nouveau bourgmestre quand on considère que l'acte de présentation est généralement déposé très rapidement après les élections, que le recours éventuel doit être introduit dans un délai bref, que le Conseil d'État doit statuer dans le mois et que le nouveau conseil communal ne s'installe que le 1er janvier qui suit l'élection.

Articles 3 et 4

Ces dispositions reprennent la même exigence de principe démocratique pour ce qui concerne les présentations aux fonctions d'échevin et de député permanent.

Ici encore, une plainte peut être introduite auprès du Conseil d'État selon des modalités et conditions déterminées par les articles concernés.

Ces articles tiennent compte de ce que, pour les fonctions d'échevin et de député permanent, la présentation peut être faite, selon la loi communale et la loi provinciale, soit sur base d'un acte écrit préalablement déposé, soit sur base d'une simple déclaration verbale.

Artikelsgewijze toelichting**Artikel 2**

A. De gemeentewet bepaalt dat de akte van voordracht van de burgemeester neergelegd wordt in de handen van de gouverneur van de provincie. Om ervoor te zorgen dat het eventuele beroep snel ingesteld wordt indien de voordracht niet wenselijk wordt geacht voor een democratisch bestel, moet men bepalen dat alle verkozenen voor de gemeente die de akte van voordracht niet hebben ondertekend, daarvan zo vlug mogelijk op de hoogte worden gebracht. Het voorstel voorziet dus in een uitdrukkelijke kennisgeving te hunnen behoeve van de akte van voordracht.

B. Deze bepaling verbiedt principieel voor de benoeming tot burgemeester een verkozene voor te dragen die op grond van duidelijke en overeenstemmende tekenen getoond heeft vijandig te staan tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 en door de aanvullende protocollen.

Indien de persoon die wordt voorgedragen, niet voldoet aan de eisen van de democratie, kan een klachtprocedure ingesteld worden bij de Raad van State op de wijze en onder de voorwaarden bepaald in dit artikel.

Normalerwijze hoeft niet gevreesd te worden dat de klacht de ambtsaanvaarding van de nieuwe burgemeester teveel zal vertragen omdat de akte van voordracht over het algemeen zeer snel na de verkiezingen neergelegd wordt, het eventuele beroep binnen een korte termijn ingesteld moet worden, de Raad van State zich binnen de maand moet uitspreken en de nieuwe gemeenteraad pas op 1 januari volgend op de verkiezingen geïnstalleerd wordt.

Artikelen 3 en 4

Deze bepalingen bevatten hetzelfde democratische beginsel voor de voordrachten voor het ambt van schepen en van lid van de bestendige deputatie.

Ook hier kan een klacht ingediend worden bij de Raad van State op de wijze en onder de voorwaarden bepaald in de betrokken artikelen.

Deze artikelen houden rekening met het feit dat de voordracht voor het ambt van schepen en van lid van de bestendige deputatie, volgens de gemeentewet en volgens de provinciewet, zowel door middel van een vooraf neergelegde schriftelijke akte als door middel van een gewone mondelinge verklaring kan geschieden.

L'introduction de la plainte suspend la procédure de nomination, d'élection ou l'entrée en fonction selon les cas, jusqu'à décision du Conseil d'État.

Philippe MONFILS.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution, à l'exception de l'article 2 qui règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 13 de la nouvelle loi communale, modifié par la loi du 27 janvier 1999, sont apportées les modifications suivantes :

A. À l'article 1er, la phrase suivante est insérée entre la troisième et la quatrième phrase :

«Celui-ci en notifie aussitôt copie, par voie postale recommandée, aux élus qui n'ont pas signé l'acte de présentation.»

B. Dans le même article, les alinéas suivants sont insérés entre les alinéas 1er et 2 :

«L'acte de présentation ne peut pas proposer à la nomination royale un membre du conseil communal élu sur une liste qui, par son programme ou par les agissements ou les attitudes de ses candidats, montre de manière manifeste et à travers plusieurs indices concordants son hostilité envers les droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et les libertés fondamentales du 4 novembre 1950, approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique.

Si des élus au conseil considèrent que l'acte de présentation ne répond pas à cette exigence, ils peuvent adresser une plainte directement au Conseil d'État pour contester la validité de la présentation. La plainte ainsi transmise indique l'objet de la demande et précise les documents, agissements, attitudes ou faits reprochés. L'affaire est portée devant le Conseil d'État qui se prononce, dans le mois de sa saisine, par

Door de indiening van de klacht wordt de procedure van benoeming, verkiezing of ambtsaanvaarding naar gelang van het geval opgeschort totdat de Raad van State een beslissing neemt.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, met uitzondering van artikel 2 dat een aangelegenheid regelt als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 13 van de nieuwe gemeentewet, gewijzigd bij de wet van 27 januari 1999, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A. In het eerste lid wordt tussen de derde en de vierde volzin de volgende volzin ingevoegd :

«Deze zendt onmiddellijk een afschrift hiervan bij een ter post aangetekende brief aan de verkozenen die de akte van voordracht niet hebben ondertekend.»

B. In hetzelfde artikel worden tussen het eerste en het tweede lid de volgende leden ingevoegd :

«De akte van voordracht kan aan de Koning geen lid van de gemeenteraad ter benoeming voorstellen dat verkozen is op een lijst die, door haar programma of door de handelingen of de gedragingen van haar kandidaten, duidelijk en door middel van verscheidene met elkaar overeenstemmende tekenen aantoonde dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag die in België van kracht zijn.

Indien verkozenen in de raad van mening zijn dat de voordracht niet aan deze voorwaarde voldoet, kunnen ze rechtstreeks een klacht indienen bij de Raad van State om de geldigheid van de voordracht te betwisten. De aldus ingediende klacht vermeldt het doel van het verzoek en omschrijft de gewraakte documenten, handelingen, gedragingen of feiten. De zaak wordt voor de Raad van State gebracht die zich

un arrêt dûment motivé, sur la validité ou non de l'acte de présentation.

Pour être recevable, la plainte doit être adressée au Conseil d'État, par voie postale recommandée, dans les trois jours de la réception de la notification visée à l'alinéa 1er, et être signée par au moins 10% des élus au conseil, avec un minimum de deux.

L'introduction de la plainte suspend la procédure de nomination pendant la durée de la procédure devant le Conseil d'État.»

Art. 3

Dans l'article 15 de la même loi, modifié par la loi du 27 janvier 1999, les alinéas suivants sont insérés entre les alinéas 1er et 2:

«La présentation ne peut pas proposer à l'élection un membre du conseil communal élu sur une liste qui, par son programme ou par les agissements ou les attitudes de ses candidats, montre de manière manifeste et à travers plusieurs indices concordants son hostilité envers les droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950, approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique.

Si des élus au conseil considèrent que la présentation ne répond pas à cette exigence, ils peuvent adresser une plainte directement au Conseil d'État pour contester la validité de la présentation. La plainte ainsi transmise indique l'objet de la demande et précise les documents, agissements, attitudes ou faits reprochés. L'affaire est portée devant le Conseil d'État qui se prononce, dans le mois de sa saisine, par un arrêt dûment motivé, sur la validité ou non de la présentation.

Pour être recevable, la plainte doit être adressée au Conseil d'État, par voie postale recommandée, au plus tard la veille du jour prévu pour l'élection des échevins lorsqu'un acte de présentation a été préalablement déposé.

Dès le dépôt de la plainte et pendant la durée de la procédure devant le Conseil d'État, la procédure d'élection du ou des candidats querellés est suspendue et il est fait application de l'article 17 pour leur remplacement.

Lorsque la présentation a été faite de vive voix en séance, la plainte doit être adressée au Conseil d'État par voie postale recommandée, au plus tard le premier jour ouvrable qui suit l'élection litigieuse. Dès le dépôt de la plainte et pendant la durée de la procédure

binnen een maand na de aanhangigmaking, bij een behoorlijk gemotiveerd arrest, uitspreekt over de geldigheid van de akte van voordracht.

Om ontvankelijk te zijn moet de klacht aan de Raad van State worden gericht bij een ter post aangezekende brief, binnen drie dagen na de ontvangst van de brief bedoeld in het eerste lid, en moet ze ondertekend zijn door ten minste 10% van de verkozenen in de raad, met een minimum van twee verkozenen.

De indiening van de klacht schorst de benoemingsprocedure zolang de procedure voor de Raad van State loopt.»

Art. 3

In artikel 15 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 27 januari 1999, worden tussen het eerste en het tweede lid de volgende leden ingevoegd:

«Als schepenen kan niet worden voorgedragen een lid van de gemeenteraad dat verkozen is op een lijst die, door haar programma of door de handelingen of de gedragingen van haar kandidaten, duidelijk en door middel van verscheidene met elkaar overeenstemmende tekenen aantoonde dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag die in België van kracht zijn.

Indien verkozenen in de raad van mening zijn dat de voordracht niet aan deze voorwaarde voldoet, kunnen ze rechtstreeks een klacht indienen bij de Raad van State om de geldigheid van de voordracht te betwisten. De aldus ingediende klacht vermeldt het doel van het verzoek en omschrijft de gewraakte documenten, handelingen, gedragingen of feiten. De zaak wordt voor de Raad van State gebracht die zich binnen een maand na de aanhangigmaking bij een behoorlijk gemotiveerd arrest uitspreekt over de geldigheid van de voordracht.

Om ontvankelijk te zijn moet de klacht aan de Raad van State worden gericht bij een ter post aangezekende brief, uiterlijk de dag vóór de dag waarop de verkiezing van de schepenen plaatsvindt wanneer vooraf een akte van voordracht neergelegd is.

Vanaf de indiening van de klacht en zolang de procedure voor de Raad van Staat loopt, wordt de verkiezingsprocedure van de betwiste kandidaat of kandidaten geschorst en wordt in hun vervanging voorzien met toepassing van artikel 17.

Wanneer de voordracht mondeling ter zitting geschiedt, moet de klacht aan de Raad van State worden gericht bij een ter post aangetekende brief, uiterlijk de eerste werkdag volgend op de betwiste verkiezing. Vanaf de indiening van de klacht en

devant le Conseil d'État, l'échevin querellé ne peut exercer ses fonctions et il est procédé à son remplacement par application de l'article 17.

Dans tous les cas, la plainte doit en outre être signée par au moins 10 % des élus au conseil, avec un minimum de deux.»

Art. 4

Dans l'article 96, § 2, de la loi provinciale, modifié par la loi du 25 juin 1997, les alinéas suivants sont insérés entre les alinéas 4 et 5 :

«La présentation ne peut pas proposer à l'élection un membre du conseil provincial élu sur une liste qui, par son programme ou par les agissements ou les attitudes de ses candidats, montre de manière manifeste et à travers plusieurs indices concordants son hostilité envers les droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950, approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique.

Si des élus au conseil considèrent que la présentation ne répond pas à cette exigence, ils peuvent adresser une plainte directement au Conseil d'État pour contester la validité de la présentation. La plainte ainsi transmise indique l'objet de la demande et précise les documents, agissements, attitudes ou faits reprochés. L'affaire est portée devant le Conseil d'État qui se prononce, dans le mois de sa saisine, par un arrêt dûment motivé, sur la validité ou non de la présentation.

Pour être recevable, la plainte doit être adressée au Conseil d'État, par voie postale recommandée, au plus tard la veille du jour prévu pour l'élection des députés permanents lorsqu'un acte de présentation a été préalablement déposé.

Dès le dépôt de la plainte et pendant la durée de la procédure devant le Conseil d'État, la procédure d'élection du ou des candidats querellés est suspendue et il est fait application du § 4 pour leur remplacement.

Lorsque la présentation a été faite de vive voix en séance, la plainte doit être adressée au Conseil d'État par voie postale recommandée au plus tard le premier jour ouvrable qui suit l'élection litigieuse. Dès le dépôt de la plainte et pendant la durée de la procédure devant le Conseil d'État, le député permanent querellé ne peut exercer ses fonctions et il est procédé à son remplacement par application du § 4.

zolang de procedure voor de Raad van State loopt, kan de betwiste schepen zijn ambt niet uitoefenen en wordt hij met toepassing van artikel 17 vervangen.

In alle gevallen moet de klacht bovendien ondertekend zijn door ten minste 10 % van de verkozenen in de raad, met een minimum van twee verkozenen.»

Art. 4

In artikel 96, § 2, van de provinciewet, gewijzigd bij de wet van 25 juni 1997, worden tussen het vierde en het vijfde lid de volgende leden ingevoegd :

«Als lid van de bestendige deputatie kan niet worden voorgedragen een lid van de provincieraad dat verkozen is op een lijst die, door haar programma of door de handelingen of de gedragingen van haar kandidaten, duidelijk en door middel van verscheidene met elkaar overeenstemmende tekenen aantoonde dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden die gewaarborgd worden door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag die in België van kracht zijn.

Indien verkozenen in de raad van mening zijn dat de voordracht niet aan deze voorwaarde voldoet, kunnen ze rechtstreeks een klacht indienen bij de Raad van State om de geldigheid van de voordracht te betwisten. De aldus ingediende klacht vermeldt het doel van het verzoek en omschrijft de gewraakte documenten, handelingen, gedragingen of feiten. De zaak wordt voor de Raad van State gebracht die zich binnen een maand na de aanhangigmaking bij een behoorlijk gemotiveerd arrest uitspreekt over de geldigheid van de voordracht.

Om ontvankelijk te zijn moet de klacht aan de Raad van State worden gericht bij een ter post aangezekende brief, uiterlijk de dag vóór de dag waarop de verkiezing van de leden van de bestendige deputatie plaatsvindt wanneer vooraf een akte van voordracht neergelegd is.

Vanaf de indiening van de klacht en zolang de procedure voor de Raad van State loopt, wordt de verkiezingsprocedure van de betwiste kandidaat of kandidaten geschorst en wordt in hun vervanging voorzien met toepassing van § 4.

Wanneer de voordracht mondeling ter zitting geschiedt, moet de klacht aan de Raad van State worden gericht bij een ter post aangetekende brief, uiterlijk de eerste werkdag volgend op de betwiste verkiezing. Vanaf de indiening van de klacht en zolang de procedure voor de Raad van State loopt, kan het betwiste lid van de bestendige deputatie zijn ambt niet uitoefenen en wordt hij met toepassing van § 4 vervangen.

Dans tous les cas, la plainte doit en outre être signée par au moins 10 % des élus au conseil, avec un minimum de cinq.»

Philippe MONFILS.
Philippe MAHOUX.
Marie NAGY.

In alle gevallen moet de klacht bovendien ondertekend zijn door ten minste 10 % van de verkozenen in de raad, met een minimum van vijf verkozenen.»